

Φορέας Υλοποίησης	: ENM et EJTN
Τόπος Διεξαγωγής	: Paris (France)
Ημερομηνία	: 19-20/10/2010
Τίτλος Σεμιναρίου	: L' execution des decisions civiles dans l' espace judiciaire europeen
Συμμετοχή	: Μαντζιάρας Άγγελος Πρωτοδίκης

Σχόλια

Στις 19 και 20 Οκτωβρίου 2010 έλαβε χώρα στο Παρίσι συνάντηση (reunion) – σεμινάριο με γενικό τίτλο «Η εκτέλεση των αστικών αποφάσεων στον ευρωπαϊκό δικαστικό χώρο» (Execution of civil decisions in the European judicial area / L'exécution des décisions civiles dans l'espace judiciaire européen). Το σεμινάριο συνδιοργανώθηκε από το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Κατάρτισης Δικαστών (European Judicial Training Network (EJTN) / Reseau Europeen de Formation Judiciaire (REFJ) - <http://www.ejtn.net/>) και τη γαλλική Εθνική Σχολή Δικαστών (Ecole Nationale de la Magistrature), φιλοξενήθηκε στην έδρα της τελευταίας στο Παρίσι (Paris – Ecole Nationale de la Magistrature, 8, rue Chanoinesse – 75004 Paris - <http://www.enm.justice.fr/>), οι δε γλώσσες των εργασιών του ήταν η αγγλική και η γαλλική. Οι συμμετέχοντες – εκπρόσωποι ευρωπαϊκών κρατών ήταν 20, δικαστές οι περισσότεροι, όλων των βαθμίδων, ή διδάσκοντες σε εθνικές σχολές δικαστών. Ορισμένες χώρες εκπροσωπήθηκαν από περισσότερα του ενός πρόσωπα (Γερμανία 4, Γαλλία 3, Ουγγαρία 2, Πορτογαλία 2), τη δε χώρα μας εκπροσώπησε ο υπογράφων την παρούσα έκθεση.

Ο τίτλος του σεμιναρίου ήταν γενικός σε σχέση με τα θέματα που αναπτύχθηκαν και που κατ' ανάγκην, ενόψει της μόλις 10ωρης συνολικά διάρκειάς του, ήταν σαφώς ειδικότερα. Συγκεκριμένα, την πρώτη ημέρα, μετά από μια σύντομη παρουσίαση των γενικών και πιο πρόσφατων δραστηριοτήτων του Ευρωπαϊκού Δικτύου Κατάρτισης Δικαστών (στο εξής : Δίκτυο) από την συνδιοργανώτρια – εκπρόσωπο του Δικτύου, κ.

Benedetta Vermiglio, το λόγο πήρε η κ. Karima Zouaoui, Γαλλίδα δικαστής, υπεύθυνη προγραμμάτων επιμόρφωσης του Υπουργείου Δικαιοσύνης, για να αναπτύξει την εισήγησή της με θέμα τη σπουδαιότητα της ενίσχυσης της δικαστικής συνεργασίας σε θέματα αστικού δικαίου και τις σχετικές πρωτοβουλίες σε εθνικό (γαλλικό) επίπεδο. Η εισηγήτρια επεσήμανε ότι, προς επίτευξη του στόχου αυτού, δηλαδή της ενίσχυσης της δικαστικής συνεργασίας, όπως αποτυπώνεται και αναλύεται στους επιμέρους στόχους στο άρθρο 2 του Κανονισμού 743/2002 του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου¹, σε ευρωπαϊκό επίπεδο έχουν ψηφιστεί δώδεκα (12) Κανονισμοί μεταξύ των ετών 1989 και 2000 και έχουν υιοθετηθεί προγράμματα χρηματοδότησης των εκπαιδευτών των επιμορφούμενων δικαστών (“trainers of trainees”), έχουν δε δημιουργηθεί δύο δίκτυα για τη διάδοση και διακίνηση των νομικών γνώσεων και πληροφοριών, ένα με αντικείμενο το ουσιαστικό αστικό δίκαιο των κρατών – μελών και ένα με αντικείμενο τη συνεργασία μεταξύ των δικαστηρίων σε υποθέσεις αστικού δικαίου. Τονίστηκε στο σημείο αυτό ότι με την ύπαρξη των δύο αυτών δικτύων και την τυχόν δημιουργία και άλλων στο μέλλον ανακύπτει η ανάγκη συν-οργάνωσης και εναρμόνισης αυτών μεταξύ τους, προς αποτελεσματικότερη λειτουργία τους και ουσιαστική συνεργασία των εθνικών δικαστηρίων. Για να καταδειχθεί η αναγκαιότητα αυτή με τρόπο εναργέστερο αναφέρθηκε ότι κατά τις εργασίες για την υιοθέτηση του Προγράμματος της Στοκχόλμης² διαπιστώθηκε πως ο αριθμός των εμπλεκόμενων με τη λειτουργία των δικαστηρίων προσώπων στον ευρωπαϊκό χώρο, που αποτελούν αντικείμενο – δέκτες της κατάρτισης στα θέματα του αστικού δικαίου και της συνεργασίας των δικαστηρίων στον τομέα αυτό (δικαστές, εισαγγελείς, δικαστικοί γραμματείς – μη συμπεριλαμβανομένων δηλαδή των δικηγόρων), ανέρχεται σε 1.200.000 άτομα! Βασικές δύο επιδιώξεις του Προγράμματος της Στοκχόλμης, όσον αφορά τη δικαστική συνεργασία, είναι η διάδοση της γνώσης των δυνατοτήτων και των εργαλείων που το ουσιαστικό δίκαιο παρέχει προς τέτοιου είδους συνεργασία καθώς και η υπέρβαση των δικονομικών διαφορών των εθνικών έννομων τάξεων. Εκθέτοντας τη γαλλική εμπειρία στο θέμα αυτό η εισηγήτρια ανέφερε ότι κατ’ αρχάς για την προώθηση της κατάρτισης των δικαστών υπάρχει στενή συνεργασία Υπουργείου και Εθνικής Σχολής Δικαστών και ότι βασική διαπίστωσή τους είναι η ύπαρξη σημαντικού κενού γνώσης στους περισσότερους δικαστές ως

¹ Κανονισμός 743/2002 του Συμβουλίου, της 25ης Απριλίου 2002, που θεσπίζει ένα γενικό κοινοτικό πλαίσιο δραστηριοτήτων προς διευκόλυνση της δικαστικής συνεργασίας σε θέματα αστικού δικαίου.

² Το πολυετές «Πρόγραμμα Στοκχόλμης» αντικαθιστά τα αντίστοιχα προκάτοχα του Τάμπερε (2000-2004) και της Χάγης (2005-2009) και θα ισχύει για την περίοδο 2010-2014. Ουσιαστικά, και υπό το φως των διατάξεων της Συνθήκης της Λισαβόνας, που δημιουργεί νέα δεδομένα στην ευρωπαϊκή ενοποίηση, θα διέπει τις δράσεις της Ε.Ε. στον τομέα Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης και, σύμφωνα με το περιεχόμενό του, έχει ως επίκεντρο τη δημιουργία μιας ανοικτής και ασφαλούς Ευρώπης που υπηρετεί τον πολίτη. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. <http://www.ekem.gr/site-menu-47/site-menu-68/986-2009-12-14-14-46-41> · βλ. επίσης Σπ. Μακρή, “Το ευρωπαϊκό αστικό δικονομικό δίκαιο μπροστά σε νέες προκλήσεις”, ΕΠολΔ 4/2010, σελ. 479 επ.

προς τα θέματα αυτά, της δικαστικής συνεργασίας στην Ευρώπη. Για το λόγο αυτό οργανώνεται ετησίως ένα μετεκπαιδευτικό – επιμορφωτικό επί του θέματος 5ήμερο και ακολουθούν δύο συναντήσεις των εκπαιδευτών με τους μετεκπαιδευόμενους εντός του ίδιου έτους, για παρακολούθηση της αφομοίωσης των νέων γνώσεων. Παρατηρείται ωστόσο ότι ο φόρτος της εργασίας των δικαστών είναι τόσος ώστε συζητείται η λύση της ανά μήνα ή 2μηνο ενημέρωσης των δικαστών στο χώρο εργασίας τους, στα δικαστήρια όλων των βαθμών, αντί της οργάνωσης ιδιαίτερων μετεκπαιδευτικών – επιμορφωτικών συναντήσεων. Επίσης η εμπειρία δείχνει ότι, σε πρακτικό επίπεδο, είναι πλέον σκόπιμη η παράλληλη επιμόρφωση δικαστών και δικηγόρων, προς ευχερέστερη εφαρμογή των σχετικών διατάξεων, δεδομένου ότι και οι δύο αυτές ομάδες νομικών αποτελούν τους κυριότερους παράγοντες στην εφαρμογή του ισχύοντος δικαίου και στην απονομή της δικαιοσύνης. Ακόμη προτείνεται η εισαγωγή του «δικαίου της δικαστικής συνεργασίας στην Ευρώπη» στο πρόγραμμα σπουδών τόσο των νομικών σχολών όσο και των σχολών δικαστών, καθώς και η συμπερίληψή του στην εξεταστέα ύλη αυτών. Ολοκληρώνοντας την εισήγησή της, η κ. Ζουαουί ανέφερε ότι σε επίπεδο κείμενου δικαίου μετράμε ήδη δέκα έτη ισχύος των σχετικών, δικονομικής φύσης, κανόνων, που, ανεξάρτητα από το μικρό βαθμό αφομοίωσής τους από τους δικαστές, έχουν, σε επίπεδο ρυθμιστικό, εξαντλήσει το δυναμικό τους και τίθεται πλέον ζήτημα μετάβασης από τη δικονομική ενοποίηση στην ευρύτερη ενοποίηση του ουσιαστικού δικαίου («βρισκόμαστε στα όρια του “equator”», όπως χαρακτηριστικά είπε), που όμως αποτελεί ζήτημα νομοθετικό. Αντίστοιχα με την εξέλιξη αυτή, η οποία πρέπει να παρακολουθείται στενά από το εκπαιδευτικό σύστημα των δικαστών, ανακύπτει πια η ανάγκη χρήσης εκπαιδευτικών εργαλείων, συντονισμού των δικτύων επιμόρφωσης (έγινε λόγος για «ομοσπονδιοποίηση των δικτύων»), διακρατικής συνεργασίας προς κατάρτιση εκπαιδευτικών προγραμμάτων, αξιοποίησης των διατιθέμενων για το σκοπό αυτό ευρωπαϊκών κονδυλίων αλλά και αυτόνομης χρηματοδότησης. Περαιτέρω, επιβάλλεται και πρέπει στις μέρες μας πια να θεωρείται δεδομένη η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που παρέχει το διαδίκτυο, προς ταχύτερη και αποτελεσματικότερη συνεργασία των κρατικών φορέων εκπαίδευσης, που, πρακτικά είναι τα «σημεία επαφής – εκπαιδευτές» (“points de contact de formation”) σε κάθε εθνική σχολή δικαστών³, με απώτερο στόχο τη βελτίωση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

---

³ Επισημάνθηκε ότι τα “points de contact” του Δικτύου, που, κατά κανόνα είναι δικαστές, δεν συμπίπτουν με τα “points de contact de formation”, που έχουν αρμοδιότητα εκπαιδευτή στις εθνικές σχολές δικαστών, αλλά διατυπώθηκε η άποψη ότι θα ήταν σκόπιμο στο μέλλον οι δύο αυτές ιδιότητες να συμπίπτουν.

Στη συνέχεια το λόγο πήρε η κ. Nicole Cochet, εκπρόσωπος του Υπουργείου Δικαιοσύνης, για να αναπτύξει το θέμα : «Αμοιβαία αναγνώριση, αμοιβαία εμπιστοσύνη, προσέγγιση των δικαίων : ποιο το μέλλον για την εξέλιξη του ευρωπαϊκού δικαστικού χώρου;». Η κ. Cochet ξεκίνησε επισημαίνοντας ότι η έννοια του «ενιαίου ευρωπαϊκού δικαστικού χώρου», που εμφανίστηκε με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ (7 Φεβρουαρίου 1992), είναι πολύ νεότερη από τον ενιαίο ευρωπαϊκό χώρο του ουσιαστικού δικαίου, ο οποίος εμφανίστηκε ήδη με τη δημιουργία των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Υπήρξε δε η ενοποίηση του ευρωπαϊκού δικαστικού χώρου αναπόφευκτη συνέχεια και συνέπεια της ενοποίησης του ευρωπαϊκού δικαίου. Η εισηγήτρια εξήρε το ρόλο των δικαστών, ως των κατ' ουσίαν φορέων της ενοποίησης του δικαστικού χώρου στην Ευρώπη, πρόσφατους σταθμούς στην οποία (ενοποίηση) υπήρξαν τα λεγόμενα «Προγράμματα» της Χάγης⁴ και της Στοκχόλμης⁵, που απώτερο στόχο έχουν τη διευκόλυνση της ζωής των Ευρωπαίων πολιτών. Ειδικότερα, αναφέρθηκε ότι, μέσω της, κατά το δυνατόν ανεμπόδιστης δικονομικά κυκλοφορίας των δικαστικών αποφάσεων μεταξύ των εθνικών έννομων τάξεων, πετυγχέεται η ουσιαστική αμοιβαία αναγνώρισή τους και επισημάνθηκε ότι, προς ακόμη πιο αποτελεσματική εξυπηρέτηση του στόχου αυτού, θα ήταν σκόπιμη η σταδιακή «συνεργασία», δηλ. ουσιαστικά η εναρμόνιση, εθνικών κανόνων ουσιαστικού δικαίου, ιδίως του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, και ευρωπαϊκών κανόνων δικαστικής συνεργασίας, που σήμερα ουσιαστικά περιλαμβάνονται στις, θεμελιώδεις στον τομέα αυτό, Συνθήκες Βρυξελλών I (Κανονισμός 44/2001) και II (Κανονισμός 1347/2000). Κατόπιν η εισηγήτρια έθιξε το ζήτημα αλληλεξάρτησης μεταξύ αμοιβαίας εμπιστοσύνης των έννομων τάξεων και της αμοιβαίας αναγνώρισης των αντίστοιχων δικαστικών αποφάσεων. Διατύπωσε την άποψη ότι η αμοιβαία εμπιστοσύνη μπορεί να καλλιεργηθεί και να ενισχυθεί μέσω της εκπαίδευσης των εθνικών δικαστών στα αλλοδαπά (ουσιαστικά) δίκαια. Όμως ορισμένοι παράγοντες καθιστούν πρακτικά δυσχερή έως αδύνατη αυτή την εκπαίδευση : η μεγάλη και ξαφνική επέκταση των γεωγραφικών ορίων του ευρωπαϊκού δικαστικού χώρου, με την είσοδο νέων κρατών – μελών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, οι συχνά μεγάλες διαφορές μεταξύ των εθνικών κανόνων δικαίου, η αίσθηση του εθνικού δικαστή ότι αυτό το άνοιγμα στο αλλοδαπό δίκαιο συνεπάγεται αυτόματα υποχώρηση του δικού του εθνικού δικαίου έναντι του αλλοδαπού⁶, οι μεγάλες επιφυλάξεις που συχνά διατηρούν τα κράτη – μέλη λόγω των ιδιαιτεροτήτων – διαφορών των ρυθμίσεων των εθνικών

⁴ Πρόγραμμα της Χάγης : Ενίσχυση της ελευθερίας, της ασφάλειας και της δικαιοσύνης στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Επίσημη Εφημερίδα, C 53/1 της 3^{ης} Μαρτίου 2005).

⁵ Βλ. πιο πάνω, υποσ. 2.

⁶ Πρβλ. την έννοια του “forum shopping” : η πρακτική του “ψωνίσματος forum”, δηλ. επιλογής από το διάδικο έννομης τάξης προς δικαστική αυτού προστασία με κριτήριο το ευνοϊκότερο γι’ αυτόν κάθε φορά ουσιαστικό δίκαιο .

δικαίων ιδίως στα θέματα του οικογενειακού και κληρονομικού δικαίου. Ενόψει των δυσκολιών αυτών προβάλλει, θεωρητικά (de lege ferenda), ως λύση η ενοποίηση του δικονομικού μάλλον, παρά του ουσιαστικού δικαίου, πράγμα που, όμως, αποτελεί προς το παρόν μη ρεαλιστική κίνηση. Έτσι, περισσότερο κοντινές στη σημερινή πραγματικότητα λύσεις παραμένουν κατ' αρχάς η αμοιβαία αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων και η εναρμόνιση των εθνικών κανόνων ουσιαστικού δικαίου, καθώς και, σε ένα μεσοπρόθεσμο στάδιο, η θέσπιση ενός ενιαίου κοινού ευρωπαϊκού ουσιαστικού δικαίου, η προσφυγή στο οποίο, όμως, και η εφαρμογή του θα είναι προαιρετική! Πρόκειται προφανώς για μια ρηξικέλυθη πρόταση, παράδειγμα εφαρμογής της οποίας εκτέθηκε στη συνέχεια της εισήγησης της κ. Cochet, όπου επικεντρώθηκε στο δίκαιο του καταναλωτή, τομέα του δικαίου καθαρά εξελιγμένο σε επίπεδο ευρωπαϊκό, ως αποτέλεσμα εναρμόνισης εθνικών επιμέρους ρυθμίσεων, για να καταδείξει τη δυνατότητα δημιουργίας ευρωπαϊκού δικαστικού χώρου μέσω της εναρμόνισης του ουσιαστικού δικαίου. Στη διαδικασία αυτή, τόνισε, δε λησμονείται ότι στόχος παραμένει πάντα η προστασία του καταναλωτή, χωρίς η ενοποίηση του ευρωπαϊκού δικαστικού χώρου να γίνεται αυτοσκοπός. Η ευρωπαϊκή νομοθεσία επιτελεί διπλό ρόλο, αποτελώντας το ελάχιστο (minimale) και το μέγιστο όριο (maximale) της προστασίας : αφενός θέτει τις αρχές του δικαίου του καταναλωτή, αφετέρου ορίζει ότι τα εθνικά δίκαια δεν μπορούν να το υπερβούν σε αυστηρότητα. Αυτό πάντως που αποτελεί διαρκή πρόκληση για το δίκαιο του καταναλωτή, στο επικρατούν οικονομικοπολιτικό σύστημα στην Ευρώπη, είναι η ισορροπία μεταξύ αφενός προστασίας του καταναλωτή, που είναι πάντα το αδύνατο μέρος στις συναλλαγές, και ελευθερίας της αγοράς. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και η πρόσφατη συζήτηση για θεσμοθέτηση της συλλογικής αγωγής, η οποία προέρχεται από το αγγλοσαξονικό δίκαιο, καθώς και η συζήτηση για τη διαμόρφωση ενιαίου ευρωπαϊκού «δικαίου των συμβάσεων», κάτι στο οποίο διάκεινται θετικά ιδιαίτερα τα κράτη του λεγόμενου «υπαρκτού σοσιαλισμού», που, γενικά, δέχονται με ενθουσιασμό την οικονομία της αγοράς, ενώ, αντίθετα, τα παλαιότερα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν είναι έτοιμα ακόμη για μια τέτοια νομοθετική μεταβολή στον τομέα αυτό του δικαίου (δηλ. των συναλλαγών), που αποτελεί παραδοσιακά εθνικά διαμορφούμενο νομοθετικό αντικείμενο. Προβάλλει έτσι ως μέση λύση - είπε, κλείνοντας, η κ. Cochet - η διαμόρφωση ενός συνόλου / συστήματος κανόνων δικαίου, πέραν των εθνικών δικαίων, η προσφυγή στο οποίο και η εφαρμογή του οποίου θα είναι προαιρετική ("optionele"), ή, έστω, σε μία πρώτη φάση, η δημιουργία μιας «εργαλειοθήκης» ("boite d' outils") απαρτιζόμενης από τις θεμελιώδεις αρχές και μεθόδους επίλυσης των διαφορών κατά τις συναλλαγές, διαθέσιμη στον κοινοτικό νομοθέτη, ώστε αυτός να έχει συγκεκριμένο

σημείο αναφοράς κατά το νομοπαρασκευαστικό και νομοθετικό του έργο. Παραμένει ωστόσο εκκρεμές το ζήτημα του πεδίου ισχύος ενός τέτοιου συστήματος κανόνων δικαίου και η σχέση του με το, κατά περίπτωση, εσωτερικό, εθνικό δίκαιο.

Έπειτα το λόγο πήρε η κ. Amelie Leclercq, εκπρόσωπος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αρμόδια για θέματα Δικαιοσύνης, η οποία – περνώντας σε μια πιο πρακτική ενότητα του σεμιναρίου – ανέπτυξε το θέμα της «Ηλεκτρονικής Δικαιοσύνης» (E-justice) ειδικά δε τη χρήση της για την ανταλλαγή γνώσεων, εμπειριών και μεθόδων μεταξύ των επαγγελματιών νομικών - χρηστών του διαδικτύου, προς βελτίωση των προγραμμάτων εκπαίδευσης και προς αύξηση του αριθμού των εκπαιδευομένων. Η «Ηλεκτρονική Δικαιοσύνη» - ανέφερε- αποτελεί πολυεθνικό πρόγραμμα δράσης που υιοθετήθηκε από την Επιτροπή, στο πλαίσιο του Προγράμματος της Στοκχόλμης⁷ το Δεκέμβριο του 2008 και προβλέπει τη δημιουργία ευρωπαϊκής βάσης δεδομένων και μηχανής αναζήτησης πληροφοριών, τη διασύνδεση/επικοινωνία των εγγεγραμμένων νομικών επαγγελματιών, την παροχή νομικής βοήθειας, τη μετάφραση νομικών κειμένων, την καθιέρωση ηλεκτρονικής υπογραφής, την εκπαίδευση επαγγελματιών νομικών, ακόμη και μέσω διαδικτυακής άμεσης οπτικοακουστικής επικοινωνίας (“videoconferance”) κ.ά. ηλεκτρονικές εφαρμογές. Είναι προφανές ότι το πρόγραμμα αυτό διευκολύνει και επιταχύνει όσο καμία άλλη (παραδοσιακή) μέθοδος την άμεση ανταλλαγή και διακίνηση νομικών πληροφοριών και γνώσης, κατ’ ακολουθίαν δε την εκπαίδευση των δικαστών και όσων, γενικά, εμπλέκονται στη διαδικασία απονομής της δικαιοσύνης. Διότι, χάρη στην αμεσότητα που παρέχει στην επικοινωνία, ενισχύει την αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των επαγγελματιών νομικών, ευνοεί την εμπέδωση του ευρωπαϊκού δικαίου και την εφαρμογή του από τα δικαστήρια, ευνοεί επίσης την εξοικείωση με το χαρακτήρα αλλοδαπότητας των υποθέσεων και, τελικά, αυξάνει την αίσθηση της ασφάλειας δικαίου των Ευρωπαίων πολιτών. Προς επίτευξη των στόχων αυτών το πρόγραμμα «Ηλεκτρονική Δικαιοσύνη» εφαρμόζει μεθόδους τόσο βασικής εκπαίδευσης όσο και επιμόρφωσης όλων των επαγγελματιών νομικών (δικαστών, εισαγγελέων, δικηγόρων, δικαστικών υπαλλήλων κλπ.), με προτεραιότητα στους εφαρμοστές του δικαίου, δηλ. τους δικαστές και τους εισαγγελείς, και αντικείμενο τόσο το ουσιαστικό όσο και το δικονομικό δίκαιο. Η ευθύνη για την αξιοποίηση του προγράμματος ανατίθεται, πρακτικά, αφενός στα εθνικά δικαστήρια, όσον αφορά τους δικαστές, τους εισαγγελείς και τους δικαστικούς υπαλλήλους, αφετέρου στους δικηγορικούς, συμβολαιογραφικούς κ.ά. συλλόγους όσον αφορά

---

⁷ Βλ. πιο πάνω, υποσ. 2.

τα αντίστοιχα επαγγέλματα. Ανεξαρτήτως φορέως, ωστόσο, γενική και διαρκής μέριμνα του προγράμματος είναι η ανοιχτή διαδικασία συνεργασίας, διαλόγου και διάδρασης των χρηστών του, με σκοπό τη διάδοση και διάχυση των νομικών πληροφοριών μέσω του διαδικτύου («ηλεκτρονική εκμάθηση» - “e-learning”), και η συνεχής αυτοαξιολόγηση και βελτίωσή του, από τους ίδιους τους χρήστες. Πρόκειται για ένα καινούριο και πρωτότυπο εργαλείο γνώσης, ενταγμένο στους φιλόδοξους στόχους του Προγράμματος της Στοκχόλμης, τα όρια της δυναμικής του οποίου είναι ακόμη άγνωστα. Αυτό που όμως έχει πρακτική σημασία είναι η άμεση χρηστικότητα του για τον επαγγελματία νομικό και ιδίως, καθ’ όσον μας αφορά, για τον Ευρωπαϊό δικαστή, ο οποίος μπορεί ανά πάσα στιγμή να το αξιοποιήσει, επισκεπτόμενος την ηλ.διεύθυνση (στην ελληνική γλώσσα) :

<https://e-justice.europa.eu/home.do?action=&lang=el> .

Σε συνάφεια με την προηγούμενη εισήγηση, η τελευταία εισηγήτρια της πρώτης ημέρας του σεμιναρίου, η κ. Martina Barcaroli, Δικηγόρος Παρισιού και Ρώμης, παρουσίασε ένα αντίστοιχο διακρατικό ηλεκτρονικό πρόγραμμα / πλατφόρμα, το «Ποινικό Δίκτυο» (“Penal net”), το οποίο λειτουργεί κατά το πρότυπο της “E-Justice” και, παρά την ονομασία του, δεν περιορίζεται μόνο στο ποινικό δίκαιο. Το πρόγραμμα αυτό είναι αποτέλεσμα συνεργασίας των δικηγορικών συλλόγων πέντε κρατών, της Ιταλίας, της Γαλλίας, της Ισπανίας, της Ουγγαρίας και της Ρουμανίας. Διανύει προς το παρόν περίοδο πιλοτικής λειτουργίας και ο προσανατολισμός του, όπως και της E-Justice, είναι σαφώς ψηφιακός, με διασφάλιση των διακινούμενων πληροφοριών και προσωπικών δεδομένων μέσω ηλεκτρονικής υπογραφής, η λειτουργικότητα της οποίας τονίστηκε επανειλημμένα από την εισηγήτρια.

Κατά τη δεύτερη ημέρα της συνάντησης – σεμιναρίου, οι συμμετέχοντες χωριστήκαμε και σχηματίσαμε τρία «εργαστήρια» (“ateliers”) και, υπό την καθοδήγηση της κ. Emmanuelle Spiteri Doffe, διδάσκουσας στη γαλλική Εθνική Σχολή Δικαστών στο Bordeaux, κληθήκαμε να προτείνουμε και να διαγράψουμε τις βασικές αρχές των προγραμμάτων εκπαίδευσης των σημερινών δικαστών σε θέματα ευρωπαϊκής δικαστικής συνεργασίας. Από τη σύνθεση των προτάσεων των τριών ομάδων, οι οποίες δεν παρουσίαζαν αξιόλογη διαφοροποίηση μεταξύ τους, προέκυψε ότι βασικά στοιχεία στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα πρέπει να είναι τα ακόλουθα : Κατ’ αρχάς όλοι συμφωνήσαμε ότι, πέραν της εγκύκλιας εκπαίδευσης, η επιμόρφωση είναι απαραίτητη, προς ενημέρωση των δικαστών στο τομέα αυτό του δικαίου που παρουσιάζει, ειδικά σήμερα, με τη συνεχώς διευρυνόμενη διεθνικότητα των συναλλαγών, ιδιαίτερη πρακτική αξία και συνεχή εξέλιξη, ώστε να μεταδίδεται η γνώση και η

εμπειρία από την εφαρμογή των σχετικών κανόνων δικαίου, προς πρόληψη και αποφυγή λαθών από τους μη εξοικειωμένους δικαστές, οι οποίοι πλέον πρέπει να εμπεδώσουν το γεγονός ότι, εκτός από εθνικοί δικαστές, είναι παράλληλα Ευρωπαίοι δικαστές. Συνεπώς η επιμόρφωση πρέπει να είναι διαρκής, δηλαδή να επαναλαμβάνεται σε τακτά χρονικά διαστήματα, ώστε να είναι συντονισμένη με τις εξελίξεις. Από όλους κρίθηκε ότι έως δύο διήμερες το πολύ ενότητες επιμόρφωσης ετησίως θα ήταν αφενός επαρκείς για να καλύψουν τις ανάγκες ενημέρωσης αλλά και πρακτικά εφικτές, ενόψει του φόρτου εργασίας των δικαστών. Τονίστηκε ότι η επιφυλακτικότητα ορισμένων, που αντιμετωπίζουν την επιμόρφωση με κάποια υπεροψία και ως επέμβαση στον προσωπικό τους γνωστικό κόσμο, έως και προσβολή της ανεξαρτησίας τους, πρέπει να ξεπεραστεί και η επιμόρφωση να έχει υποχρεωτικό χαρακτήρα και να αφορά δικαστές όλων των βαθμών δικαιοδοσίας. Σε αυτή ενδείκνυται να συμμετέχουν δικαστές τουλάχιστον δύο διαφορετικών κρατών – μελών, ώστε να εμπλουτίζεται το περιεχόμενό τους με τη συνεισφορά γνώσεων και εμπειριών από διαφορετικές έννομες τάξεις. Την πρωτοβουλία και την ευθύνη για την υλοποίηση των επιμορφωτικών προγραμμάτων θα έχουν οι εθνικές σχολές δικαστών, οι οποίες, σε συνεργασία με τους δικηγορικούς συλλόγους, σκόπιμο θα ήταν να διευρύνουν τον κύκλο των εκπαιδευομένων και με δικηγόρους, δεδομένης της ανάμειξής τους στη διαδικασία απονομής της δικαιοσύνης. Τέλος, επισημάνθηκε ότι το πρόγραμμα της «Ηλεκτρονικής δικαιοσύνης» και κάθε συναφές ηλεκτρονικό πρόγραμμα, διαθέσιμο στο διαδίκτυο, διευκολύνει και επιταχύνει κατά πολύ τη διαδικασία της επιμόρφωσης, οφείλει συνεπώς να ενταχθεί στην καθημερινότητα του σύγχρονου δικαστή.

Εν κατακλείδι, επρόκειτο για ένα άρτια οργανωμένο, πλούσιο σε περιεχόμενο σε σχέση με τη διάρκειά του, με παράλληλο θεωρητικό και πρακτικό ενδιαφέρον, σεμινάριο, που μας ενέταξε εκ νέου στην προβληματική αφενός της μεγάλης κινητικότητας και εξέλιξης του ουσιαστικού ευρωπαϊκού δικαίου στις μέρες μας, αφετέρου της συνεχώς μεγαλύτερης ανάγκης συνεργασίας των εθνικών δικαστηρίων προς διαμόρφωση και διεύρυνση του ενιαίου ευρωπαϊκού δικαστικού χώρου, με απώτερο σκοπό τη διευκόλυνση της ζωής του Ευρωπαίου πολίτη, ο οποίος βρίσκεται πάντα στο επίκεντρο του ευρωπαϊκού οράματος. Αυτό που (και) για την Εθνική Σχολή Δικαστικών Λειτουργών της Ελλάδας θα ήταν ίσως το πιο χρήσιμο συμπέρασμα – συμβολή του σεμιναρίου είναι η ένταξη της μεθόδου της «ηλεκτρονικής εκμάθησης» (“e-learning”) στην εκπαιδευτική διαδικασία καθώς και η ανάγκη συνέχισης των προγραμμάτων διαρκούς επιμόρφωσης των δικαστών, απόφοιτων της Σχολής και συναδέλφων όλων των βαθμών δικαιοδοσίας, παράλληλα όμως και άλλων επαγγελματιών νομικών, ιδίως

των δικηγόρων, τόσο με τη διοργάνωση τακτικών σεμιναρίων όσο και σε καθημερινή βάση, με τη μέγιστη δυνατή αξιοποίηση των δυνατοτήτων που παρέχει η ηλεκτρονική τεχνολογία και ιδίως το διαδίκτυο, το οποίο εξασφαλίζει άμεση πρόσβαση στις επίσημες ευρωπαϊκές και γενικά σε κάθε διαθέσιμη τράπεζα νομικών πληροφοριών και στα προγράμματα «ηλεκτρονικής δικαιοσύνης».